

Acta Carsologica — Krasoslovni zbornik, VIII (1978). Inštitut za raziskovanje krasa, razred IV, SAZU, 364 str., Ljubljana 1979.

To številko bi lahko tudi imenovali »Cerkniški zbornik«, saj vsebuje razen dveh krajših prispevkov (Lili Istenič — *Pomanjkanje kisika v Putickovem jezeru Planinske jame* in P. A. Us — *Drugi prispevek k poznavanju jamskih ortopterov Jugoslavije*) dela, zbrana v okviru večletnega interdisciplinarnega raziskovalnega programa »Naravoslovne raziskave Cerkniškega jezera«. Te raziskave so potekale največ v letih 1970—1973. Njihov glavni namen je bil čim bolj podrobno preučiti naravne značilnosti Cerkniškega jezera še preden bi pričeli s poizkusom trajnejše ojezeritve, ko bi postale take raziskave otežkočene ali celo nemogoče. Program je podrobneje razložen v predgovoru »O naravoslovnih raziskavah Cerkniškega jezera«.

VIII. številka Acta Carsologica vsebuje sedem prispevkov naravoslovne vsebine, od tega šest bioloških: *Vegetacijske razmere Cerkniškega jezera* (L. Ilijanič), *Mehkužci Cerkniškega jezera in okolice* (J. Bole), *Prispevek k poznavanju hroščev Cerkniškega jezera in okolice* (B. Drovenik), *Metulji Cerknice in okolice* (J. Cernelutti), *Ihtiološke raziskave Cerkniškega jezera* (J. Vovk) ter *Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniškega jezera in bližnje okolice* (J. Gregori).

Prispevek z naslovom *Kraški pojavi Cerkniškega polja* (R. Gospodarič in P. Habič) daje neke vrste fizično-geografski okvir ostalim raziskavam. Z obsegom 156 strani je tudi najboljše prispevek. Ima 63 slik; ne gre toliko za fotografije, ampak predvsem za grafikone, načrte, krivulje, 6 tabel in seznam literature z 92 enotami. 8 slik je večjega formata in so priložene v obliki posebnih prilog: geološka karta, prikaz geološkega razvoja, geomorfološki in hidrografski razvoj, podroben prerez kvartarnih naplavin, razvoj v pleistocenu, podrobna karta ponorov ter načrti večjih skupin ponorov Bečki, Češlencna in Kotel. Posebej je dodana pregledna karta Cerkniškega polja z okolico v večbarvnem tisku (1:50.000).

Naslov tega prispevka je morda celo preskromen, saj vsebuje precej več, kot navadno razumemo pod »kraškimi pojavi«. Sestava prispevka je naslednja: Uvod, Geološke in hidrološke osnove (litologija in stratigrafija, tektonika, geološki razvoj ozemlja ob Cerkniškem polju), Oblikovanje reliefa v območju Cerkniškega polja (pregled dosedanjih naziranj o nastanku in razvoju polja, razvoj reliefa med Javorniki in Bloško planoto, oblikovanje kraškega Cerkniškega polja), Kvartarni sedimenti (klastični sedimenti na obrobju polja, naplavine na skalnem dnu polja, potek pleistocenske sedimentacije na Cerkniškem polju), Speleološki pojavi ob robu polja (kratek pregled speleoloških preučevanj, jame na ponorni strani, jame na izvorni strani), Požiralniki, ponikve in estavele na dnu Cerkniškega polja (splošni pregled, zahodni del polja z Jamskim zalivom, osrednji del polja z glavnimi ponikvami, Zadnji kraj, razvoj in povezanost ponikve), Hidrološke značilnosti in poskusna ojezeritev (pregled hidrografskih in hidroloških preučevanj, hidrogeološki oris polja in njegovo hidrografsko zaledje, načrt stalne ojezeritve in poskusna zajezitev ponorov, polnjenje in presihanje jezera, nekatere fizikalno-kemične lastnosti voda, hidrološki učinek poskusne zajezitve ponorov) ter Novi pogledi na razvoj in funkcijo kraških pojavov Cerkniškega polja.

Podrobneje so torej obdelane geologija, geomorfologija s posebnim poudarkom na kraških in speleoloških pojavih ter hidrografija oziroma hidrologija. Pri tem ne smemo pozabiti, da so bile določene teme že predhodno raziskane in tudi z vsemi podrobnostmi objavljene (R. Gospodariča *Speleološke raziskave Cerkniškega jamskega sistema*, Acta Carsologica VI) in so tod upoštevani le njihovi izsledki.

Zaradi obsežnosti objavljenega dela in omejenega prostora za poročanje navajam le nekaj novosti oziroma zanimivosti iz zaključkov:

- neotektonski premiki na obravnavanem ozemlju so zelo intenzivni, saj prelomljene kvartarne plasti kažejo premike do 4 mm/10 let;
- po oblikovanosti skalnega dna pod naplavinami lahko sklepamo na izdatnejšo erozijsko in lokalno poglobljanje ob glavnih tokovih;
- na podlagi preučevanja sedimentov, vključno s palinološkimi analizami, je bilo mogoče sestaviti razvojne sheme o nasipanju dna polja v kvartarju in holocenu;
- s sedimenti in podori zasuti jamski rovi so pogloblitve ovire za hitrejšo odtokanje vode s polja;
- dokazano je recentno intenzivno spiranje aluvialnega nanosa z dna polja v kraško podzemlje;
- urejanje vodnega režima z odpiranjem ali zajezevanjem požiralnikov in ponorov se je pokazalo kot nezadostno, včasih tudi kot neprimerno.

Širšo vrednost, ne samo za ožje strokovnjake, ima pregled dosedanjih teorij o nastanku in razvoju Cerkniškega polja ter razlaga njegovega nastanka glede na izsledke novih raziskav. Za jamarje in speleologe je velike vrednosti ugotovljeno kronološko zaporedje razvojnih stopenj jam na ponnorni strani polja, ker je s tem omogočena primerjava v podzemlju našega celotnega dinarskega krasa. Takih detajlov bi bilo mogoče naštetih še celo vrsto.

Za delo kot celoto bi lahko rekel, da ima vrednost predvsem v dveh pogledih:

- a) v njem je zbrano bolj ali manj vse pomembnejše objavljeno gradivo o Cerkniškem polju,
- b) vsebuje rezultate številnih novih raziskav in izsledke, dobljene na njihovi podlagi.

Razen samih rezultatov in zaključkov so pomembni tudi napotki in namigi o tem, kaj bi bilo potrebno še podrobneje preiskati.

Prispevek »Kraški pojavi Cerkniškega polja« je do sedaj najpopolnejše in najboljše krasoslovno delo o Cerkniškem jezeru in bo kot tako uporabno in neizogibno vredno upoštevanja pri vseh delih, ki bodo obravnavala bodisi samo Cerkniško jezero ali pa kraška polja na sploh. Obenem je to moderna in trdna osnova, na kateri bo mogoče graditi nadaljnje raziskovalno delo. In eno prvih takih se mi zdi priprava za objavo rezultatov klimatskih in pedoloških raziskav Cerkniškega polja, s čimer bi bil fizični del naravoslovnih raziskav izpopolnjen.

Da pa bi bilo delo lažje razumljivo in dostopnejše tako tujim (prav akademijske publikacije gredo v veliki meri v zameno v tujino) kot tudi domačim raziskovalcem in ljubiteljem, bi morala biti tehnična plat ureditve prispevka bolj sodobna, usklajena z jugoslovanskimi in mednarodnimi standardi o oblikovanju znanstvenih razprav. Tako npr. iz naslova avtorjev nista razvidna njun naziv in funkcija, ne izvemo, da je eden doktor geologije, drugi pa geografije, bibliografija bi bila veliko uporabnejša, če bi bili ločeni uporabljeni viri in dopolnjena bibliografija Cerkniškega jezera. Izdelana je UDK klasifikacija, za splošno uporabo, ne zgolj za biblioteke, pa bi bilo bolj koristno, če bi bili navedeni »ključni izrazi«.

S temi pripombami nočem reči, da je znanstvena vrednost prispevka manjša, zdi se mi le škoda, da tako obsežno in tehtno, znanstveno neoporečno delo ni do skrajnosti prilagojeno tudi za praktično uporabo v najširšem smislu, bodisi da bi človek iz študije želel dobiti le določen posamezni rezultat, bodisi splošni zaključek o nekem problemu.

Andrej Kranjc